

Coriolan Babeți
mărturia unui deportat în Bărăgan:
„închisoarea dindărătul ochilor”¹

Scenariul diabolic al deportării în Bărăgan, într-un simultan de masă, pus la cale de regimul comunist de la București în 1951, este acum dezvăluit în toate pliurile lui de istoricii cercetători ai acestei cabale criminale. Au fost numite cauzele inspiratoare în contextul internațional al relațiilor Tătucului Stalin cu Fiul disident, rebelul Broz Tito care și-a lăsat anatema pe altarul Internaționalei Comuniste, a rîfost surprinsă obediența cozilor de topor ale Moscovei din România – aleg să-i las nenumiți -, zelul, sadismul, cinismul, ura de clasă inculcată executanților ordinului (ca pe o adâncime de 25 de kilometri și pe o lungime egală cu frontiera româno-iugoslavă - să fim considerați automat simpatizanți ai rebelului vecin și potențiali dușmani ai monstrului paranoiac din Kremlin!).

O respectabilă bibliotecă a “Rusaliilor negre” - cum fericit a fost numit acest moment al nefericirilor noastre - dezvăluind manevrele cinice, sadice, ilegale ale conspiratorilor de umbră deasă - ieșiți din vîgăunile conjuncturale ale istoriei postbelice, ne scutește să reluăm aici temele majore ale acestei impresionante conjurații a răului. Sincer fără de rest fiind, vă admir pe toți cei care v-ați dedicat timpul și v-ați expus sufletul unui subiect atît de toxic și dureros sorbind din

¹ Rememorare la comemorarea a 65 de ani de la deportarea în Bărăgan, Timișoara, Casa Adam Muller Guttenbrunn, vineri, 17 iunie 2016. Text publicat în Asociația Foștilor Deportați în Bărăgan, Lucrările Simpozionului Sinteze și reevaluări, 17 iunie 2016, Timișoara, Editura Mirton, 2017, pp.15-24.

poziunea ticăloșiei metodice și instituționalizate, că, în fine, ați avut în fața ochilor, prin lecturi, studii de documente sau culegeri de mărturii, această lume a răului torționar și a suferinței victimelor.

Sunteți promotorii și guarzii cunoașterii și ieșirii în larg a adevărului istoric. Gratitudea mea se îndreaptă spre regretatul Sarafoleanu, spre frații Petru și Rafael Mirciov, spre fosta mea colegă de liceu Cornelia Fetea, spre Daniel Vighi și Viorel Marineasa, spre Smaranda Vultur, o personificare a Mnemosynei, către tandemul fratern Marcel și Valentin Sămânță, și *last but not least* spre Miodrag Milin și Liubomir Stepanov...

Pe măsură ce pulberea eterică a timpului s-a depus peste acest episod al deportării, s-a stivuit în judecățile mele un noian de sentimente contradictorii...

Am, pe de o parte, conștiința că sunt un supraviețuitor... Pe de alta mă consider numai una din cele 44000 de picături distribuite în acest episod oceanic de istorie colectivă. O picătură fără nume în marea bântuită de furtuni a acestei drame comunitare în care însă fiecare entitate a fost, sau mai poate fi încă, un autentic univers al psihodramei personale. În această dublă ipostază de anonimă picătură și de *persona*, țin să vă mulțumesc tuturor celor care de peste un sfert de secol întrețineți, cu dedicație și competență, focul nestins al amintirii în templul Memoriei Publice...

Pe de altă parte însă mă încercă sentimentul de multă vreme sedimentat că nu mie mi s-au întâmplat toate astea, ci unui dublu al meu care acum, în fața dumneavoastră, își deapănă cea mai intimă poveste a vieții lui din lagărul de la Dropia, un dublu numit în fel și chip de cei ce cred cu prea multe argumente în existența lui ca să poată fi negat : Daimon, Geniu, Mesager, Anghelos, Înger...

Zvonurile care au precedat deportarea, “or să ne ridice”, „or să ne ridice”, murmurau oamenii, nu au servit prea mult cauzei pregătirilor pentru deportarea despre care se credea că va fi în Siberia. Au durat atât de mult zvonurile până când, prin repetiția lor, au anesteziat atenția celor incluși pe listele indezirabililor în ordinea gradului lor de pericolozitate. Antrenați în conspirații, comuniștii au reușit să ne ia prin surprindere pe absolut toți cei considerați dușmani ai poporului, un echivalent pentru *paria* din castele Indiei.

Pesemne că adeziunea noastră forțată la comunism, ocupația noastră de către noi înșine, va rămâne ca unul din marile blesteme ale istoriei naționale.

În ce mă privește țin să vă aduc și să vă las mărturia mea despre copilul refugiat în memoria mea îndepărtată, dezghiocată cu acest prilej pentru prima dată. Despre Bărăgan, familia mea a ales să tacă. Dacă ai fost acolo alege să îți exersezi uitarea răului parcă mai mult decât memoria...

Viața mea și-a luat revanșa pentru suferința de atunci desfășurându-se ca un lung șir de daruri și minuni. Vreau să spun că pentru mine miracol e faptul însuși al prezenței mele în mijlocul dumneavoastră, că după 65 de ani vin viu aici în fața dumneavoastră, ca într-o biserică a Mnemosynei, mărturisind în premieră un detaliu de viață personală trăit în ceasurile acelei dimineți a deportării... ca și în anii ce au urmat...

Pentru deschidere aleg să iau cu împrumut un haiku al poetului Nichita Stănescu: “Eu sunt o pată de sânge care *vă* vorbește”... El mă rezumă și dați-mi voie să cobor în infernul acelei dimineți din 18 iunie 1951. Am văzut atunci nu numai că tuturor celor din casă ni s-a dat peste cap tot cursul firesc al destinului, ci că înțelegerea lucrurilor a suferit pentru mine un cutremur de mare adâncime printr-o schimbare bruscă de axă magnetică. Violența acelei dimineți pune capăt copilăriei mele protegute și fericite în coconul familiei și în reduta casei unor oameni destul de avuți. Am înțeles atunci că avuția familiei mele era și vinovăția supremă. În împrejurări comparabile, orice copil poate deveni adult într-o singură clipă de revelație când totul și toate împrejurul lui iau înfățișarea unei răscruci pe care ajunge să fie răstignit.

După ce în crugul nopții ne-au trezit baionetele soldaților care loveau în geamurile înalte ale casei noastre din Iam, cam spre 5 și ceva dimineața mi-a fost dat să văd cu ochii mei moartea tatii. Fusesem primul “pachet” făcut de mama și depus în curte la colțul casei. De aici aveam să contemp lu derularea unui film de groază când pe poartă irumpe un militar cu ochii duși în orbite și cu capul înfundat într-un chipiu și cu gura ca o prăpastie... Tot ce am auzit a fost: „te împușc, chiaburule Babeți!” și alte câteva atribute de care nu sunt însă sigur... “Cât mai

sunt în curtea mea, glonțul tău nu mă atinge”, i-a răspuns tata și deodată vocea lui a fost acoperită de zgomotul asurzitor pentru mine al armei descărcate.

Brațele mele se încolăciseră cataleptic în jurul piciorului părintelui meu, care, amenințat cu moartea de acefalul pătruns în curtea casei, hotărât să-l reducă la tăcere pe tata, a scos pistolul îndreptându-l spre pieptul lui dezvelit. “Taci, tata, taci că te omoară!” aș fi țipat din toți rărunchii... în timp ce încercam să-l împiedic să răspundă omului în uniformă, amenințării cu nume predestinat sau inventat, colonelul Spaimă. Am văzut mâna tatii apucând pistolul, împingându-l în sus peste umărul lui... Dar lumina zilei s-a stins brusc pentru mine. În plin răsărit, peste mine s-a lăsat un întuneric de care a fost cuprinsă și memoria mea. Mama, aici în sală la cei 95 de ani ai săi, mă asigură și azi că militarul nu a tras niciun glonț ...iar eu îi spun că aud și acum bum-ul asurzitor al pistolului... Neurofiziologii îmi întind o mână de ajutor spunându-mi că una din sechelele bolii mele este criptomnezia, amintirea cu lux de amănunte a tuturor detaliilor. De fapt, amintirile mele sunt niște vietăți care uneori nu îmi dau pace și pe care nu o dată le alung ca pe niște nepoftiți.

În ce mă privește, a avut loc, cum afirmă neurologii, o „schimbare de paradigmă” în percepția realității. După ei, aș fi cunoscut în acele ore ale dimineții „necunoscutul” însuși și asta - paradoxal - chiar prin pierderea cunoștinței... Sora mea delira de febră plângând cu sughițuri după căruciorul ei lăsat de tata șefului de post. „La ce vă mai trebuie, domnu avocat?” îl agrăise acesta pe peron... Eu sufeream de anxietatea acestei interminabile nopți din mintea și sufletul meu. Pășeam în urma căruței în care fuseseră aruncate de-a valma lucrurile.

Imaginea de bun rămas din Iamului copilăriei mele a fost aceea a bisericii în care cu numai o zi mai înainte fuseserăm la slujba de Rusalii noi copiii și bunica Maria Rosa... Privind-o cumva peste umăr, i-am văzut turnul căzut ca un cap de pasăre uriașă, atârând pe fațadă, o zburătoare albă, sacrificată, din gâtul căreia șiroia sânge pe lăcașul ce părea acum de carne, dar cumva în ruină.

În gara din Iam ne aștepta Leviathanul lung de douăzeci vagoane cu gurile căscate ce înghițeau lacome cele vreo 20 de familii de iemenți².

Ce să iei mai întâi? Așa se face că, deși mama împachetase de luni de zile o parte din arhiva străveche cu documente și fotografii ale Babeților, balotul pus cu grijă de ea a rămas sub paturile din dormitorul în care îl ascunsese...

Obsesia supraviețuirii distruge toate celelalte ierarhii... Azi nu mai regretăm nimic altceva, nici casă, nici pământurile mănoase, nimic, decât această pierdere mare pentru familia mea, memoria ei adunată de multe generații. În urma noastră, rugul de foc din curte mistuia cărți rare, fotografii uriașe ale strămoșilor și documente vechi de cel puțin 150 de ani și, poate, scrierile străbunicului meu Andronic Valeriu Babeți, despre care știu doar că primise un premiu al Junimii...

În curtea casei, ultima imagine întipărită pe retina mea a fost însă zborul tabloului înfățișând-o pe Fecioara Maria cu pruncul Iisus, văzuți la marginea unui lan de crini, pânza imensă care îmi veghea somnul și rugăciunile de seară. Cei doi tineri veniți să ne ajute la transport l-au aruncat peste claia de lucruri din căruță, dar în memoria mea a rămas întipărită clipa când piciorul unei mese a străpuns pânza... Am auzit, de altfel, zgomotul pânzei sfâșiate ca și cum o armă albă mi-ar fi străpuns inima și creierul. Am văzut că nu e nevoie decât de o clipă ca să pierzi lucruri care îți sunt dragi și lumea să se întoarcă în haos...

Cuibărit pe un fotoliu în vagonul acela neaerisit și fără lumină, o închisoare pe roți de fier, în care fuseserăm înghesuiți de-a valma oameni, animale și lucruri, am cunoscut criza numită în literatura medicală de specialitate *închisoarea cu ochi negri*... Sar peste ușurarea pe care am trăit-o cu toții în plină teroare când am descoperit că numele gării nu era scris în rusă: Ciulnița. Nu eram în Donbass și nici în Siberia, anunțate de zvonistica regimului ca destinații ale deportării noastre. Până și eu știam că Siberia este un uriaș cimitir al oamenilor exilați în gerurile ei polare...

În spatele Ciulniței, la vreo câțiva kilometri de gară, eram primii sosiți. Când camionul s-a oprit în întinderea asta în care creștea o plantă cu totul necunoscută nouă bănătenilor, bumbacul, mama se adresează șoferului deja uimit că noi vorbim

2 iemenți, adică persoane din localitatea bănățeană Iam

românește, căci aștepta trenuri de imigranți coreeni... Aplecându-se spre geamul Molotovului ce se oprise brusc, l-a întrebat: vi s-a defectat motorul? Nu, doamnă, aici o să locuiți și arată întinderea ca podul palmei până în zare, neîntreruptă de niciun obstacol, casă, pom sau fântână. Cum aici, întrebau ai mei? Cum, domnule șofer? Sub cerul liber? Da, aici mi s-a spus să vă aduc.

În toamnă începeam primul an de școală. În anii ce au urmat aș fi dat orice să fiu asemeni colegilor de școală și prietenilor mei joacă. De la 7 la 12 ani devenisem însă neasemeni lor... Timid, temător, timorat, ca un corn de melc, devenisem un izolat, autist, cum se numește azi izolarea unui copil. „Absențele comițiale”, cu o frecvență foarte mare la orele dimineții, ca și cum vroiau să îmi amintească cum că totul începuse în acea dimineață de 18 iunie, când ghimpele se înfipsese în lobul stâng al creierul meu. Cuvântul ce vroiam să-l rostesc se oprea la jumătate, creionul sau penița tocului cu care scriam rămâneau ținute în pagina caietului, furculița cu mâncare se oprea la mijlocul drumului dintre farfurie și gură... Secunde în șir, uneori pentru un minut, încremeneam în acest *stop-cadru cinematografic*, dar continuând călătoria mea într-un *dincolo* uneori feeric, paradisiac, pentru ca apoi să fiu restituit iarăși universului paralel al realității trăite ca troglodiți îngropați de vii în bordeie și case în care primăvara pe pereți încolțea grâul rămas în paiantă. Uneori mă încerca senzația că întoarcerea din aceste zboruri în tărâmurii necunoscute îmi suspenda o anume extatică senzație de fericire... În ciuda acestui fapt, nu visam decât să fiu asemeni colegilor mei, a copiilor din jur...

După cinci ani, în 1956, și la capătul a numeroase peripeții logistice care au prelungit provizoratul și nomadismul Babeților, am reușit să ne mutăm în vila unchiului mamei, Maxim Radovan, fostul prefect al Oraviței în anii 30, martir al familiei, torturat și ucis de comuniști în 1947, în episodul ulterior înscenării de la Tămădău.

1957-58. Acolo, pe geamul de la baie ce dădea spre râul ce curgea pe sub majestuoasa boltă de piatră, aruncam zilnic toate barbituricele... fenobarbital, hidantoin, ascunzând cu grijă rebeliunea mea părinților mei. Sintagma

diagnosticului pus pe maladia mea o știam de la 10-11 ani, când am auzit-o din gura unui medic din Călărași. Anatomia o învățam pe propria piele. Uitați, spunea medicul Ionescu de la Spitalul Central din București, care citea mamei radiografia, vedeți, aici e o rană de mărimea unui ou de porumbel. La sfârșitul consultației, adresându-se cu blândețe mamei în timp ce îmi ținea mâinile într-ale lui: O să se vindece de la sine prin creștere și nu va avea de suferit niciodată de alte sechele... Foarte mulți, băieți mai ales, fac boala asta pe care o declanșează de obicei o mare emoție, o spaimă greu de suportat. Tata și mama nu au făcut niciodată legătura dintre dimineața aceea a deportării și crizele mele, adevărate furtuni ale creierului care au rămas mereu un secret al meu.

Călătoream într-o lume de la marginea cuvintelor. Încercarea de a le descrie se spulberă ori de câte ori vrei să povestești ce vezi în clipele acelea. Ori, cum credeau cei vechi, primeam vizita unei alte entități, ori pătrundeam într-un alt spațiu. Eul inferior, Eidolonul conștient de sine realizează însă că este asistat de dublul unui Daimon pe care acesta îl vizitează în unele cazuri și de câteva zeci de ori pe zi.

Dar tocmai în perioada în care se producea vindecarea în viața mea au apărut lecturile despre această afecțiune, risipind o parte din întunericul din ceea ce era “închisoarea dindărătul ochilor” cu luminile unor reflectoare de urmărire. Am pătruns ca un detectiv în propriul trecut imediat, încercând să înțeleg *postfactum* ce trăisem.

“Aura”, această “briză” a bolnavului ce continuă să rămână marele mister al neurofiziologiei, se regăsește doar în descrierile Nirvanei budiștilor. Când am luat act de galeria ilustră a celor ce au cunoscut “închisoarea din spatele ochilor”, de la Platon la Dostoievski, am început să urmez, de fapt, o lungă terapie nimănuși mărturisită: complexe s-au mai stins, timidățile s-au mai atenuat, cum vedeți, nu cu desăvârșire. Aveam 15-16 ani când sănătatea mea s-a restaurat integral și am uitat cu totul de afecțiunea “morbului sacru”.

Surpriza mult mai târzie a lecturilor mi-a fost dăruită de Platon, cel ce percepuse frontiera ce separa lumea terestră a formelor de modelele ei perfecte din Republica celestă a Ideilor. În greacă, *epilambanein*, de unde epilepsia, are sensul de

“a captura”, de unde ideea că “morbil sacru” presupune prezența unei alte entități care face prizonieră mințea bolnavului. *Extazul*, ieșirea din sine este de altfel diagnosticul pus pe vorbirea și scrierile tuturor profetilor biblici. Pentru antici, „atacurile” epileptice erau o probă a prezenței divine ce ar conferi capacități premonitorii, iar Biblia afirmă că sufletul viu al lui Yahve (*nephesh, ființă, suflet*) îl poate vizita pe profet...

Nici romanii, mult mai *terre-à-terre* în religia lor, în care *geniile* survolează întreaga existență, nici evreii, nici iranienii și nici gnosticii în care mișună eoni și ființe intermediare ca Sophia, însoțitori ai omului, nu au disprețuit entitățile care “dublează” ființa de carne și oase a omului.

Dintre toate lecturile, Epictet mi-a descris cel mai adecvat ”închisoarea din spatele ochilor”. Zeii au dat fiecărui om un păzitor, pe Daimonul său, a cărui sarcină este să aibă grijă de el, un Daimon care nu doarme niciodată și nu poate fi înșelat. Ce alt paznic mai bun și mai grijuliu ni s-ar fi putut da? Așadar, atunci când ai închis ușile, „când ai făcut întuneric în casă, amintește-ți, să nu spui niciodată că ești singur; căci nu ești. Zeii sunt cu tine, și Daimonul este cu tine” .

Dar abia prin *Demonii* lui Dostoievski m-am întâlnit oarecum cu mine însumi. “Epilepsia este prețul pe care unii dintre noi trebuie să-l plătească pentru posibilitatea pe care o avem de a adăposti cel mai uimitor lucru din univers la câțiva centimetri în spatele ochilor.”

Atunci când, cel mai probabil, trauma s-a petrecut în dimineața deportării, nimeni, nici cel mai sofisticat neurofiziolog din lume, nu ar fi putut rosti fraza de mai sus. În *Demonii* îmi era documentată propria suferință. “Există clipe, nu durează decât cinci sau șase secunde, nu mai mult, când simți prezența armoniei veșnice, deplin atinse. Nu e ceva pământesc; și nu în sensul că ar fi ceva celest, ci în sensul că omul, în întruparea lor pământeană, este incapabil să o suporte. Trebuie să se transforme fizicește sau să moară. Este un sentiment clar și indiscutabil. Ai brusc senzația că simți natura în toată plenitudinea ei și te surprinzi îndată spunând: da, e adevărat. ... Nu știu dacă această beatitudine durează secunde, ore sau luni, dar credeți-mă, n-aș da-o pe toate bucuriile pe care mi le poate aduce viața.”

“Epilepsia de lob temporal, observă savanții, forma de care suferea Dostoievski, este cauzată de leziuni la acele regiuni care utilizează ca neurotransmițător glutamatul. Boala asta se petrece sub un alt cer. Sub un cer în furtună și într-un întuneric vizibil.”

Abia după decenii mi-a fost dat să înțeleg cerul în furtună din dimineața deportării. Toți sătenii în afară de mine și-l amintesc senin. Și trupul sângerând al Bisericii Iamului.

Cu umbrele copilăriei mele, cu imensa suferință a sufletului meu care tânjea după normalitate, după condiția de egal cu semenii mei am cunoscut o cotitură bruscă atunci când lecturile mi-au dezvăluit că, în esență, nicio religie nu a omis această legătură de rudenie cu dublul omului și, prin el, cu Divinitatea.

Toată această constelație de nume ilustre ce au avut cunoștință despre dublul omului, constelație - din care nu lipseau profeții Vechiului și apostoli ai Noului Testament în frunte cu Ezechiel, Ieremia, Sfântul Pavel -, Pitagora, Platon, Aristotel, Dante, Dostoievsky, Flaubert, Tolstoi, Creangă, Leonardo, Michelangelo, Van Gogh au devenit, la diverse vârste ale vieții mele, îngerii și terapeuții mei secreți: anvergura aripilor lor, altitudinea zborului lor mi-au restaurat speranța, pasiunile, dragostea de efort și studiu.

Tristețea părinților mei, a chipurilor lor, a mamei în special o transport cu mine peste tot și azi ca pe o relicvă a dragostei lor îndurerate, grimasate de disperare, de milă și rugăciuni.

Dintre toate sechelele, da, vă pot mărturisi asta, am rămas cu ceea ce medicii numesc *hipergrafie* și *hiperconectivitate*, cum o numește Geschwind, o exacerbare a gândirii analogice; o voluptate irepresibilă a intelectului meu de a cerceta invizibilul în vizibil. Poate pentru că am aflat că vizibilul e gravid de invizibil, că o lume de dincolo se insinuează mereu în cea a simțurilor noastre. De când am luat act de existența acestui *dincolo*, din zborul în celălalt tărâm, am rămas însă cu pasiunea celui ce zboară *dincolo de imagine*, cum visa Goethe, cercetând urzeala ascunsă îndărătul lucrurilor duse la vedere de un pictor sau cineast. Din perspectiva receptării știm că există senzuri, dar nimeni nu pune mâna pe ele. Să pipăi firele nevăzute ale sensurilor, întotdeauna mai tinere decât vizibilul, țesute de un artist

dedesubtul întinderilor de culoare sau volumelor, din *Nudul Venerei dormiente* al lui Giorgione-Tițian sau în armonia *Gânditorului* Lorenzo de Medici a lui Michelangelo înseamnă a pune împreună pe dincolo cu dincoace.

Nimic însă nu întrece fericirea de a fi asemeni celor din jurul tău. Chiar cu hipersensibilitatea care m-a impregnat ireversibil, aveam să percep adevărul că *normalitatea* rămâne cel mai mare dar din antecamera oricărei forme de creativitate.

Ca dovadă că poate fi un ideal al *persoanei* e că după normalitate tânjim și atunci când e vorba și de sănătatea unui *corp social* cum e societatea noastră, încă prizonieră a sindromului post-traumatic, a schimbării de paradigmă de după 1989.